

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 12. oktobra 1900.

Politični oddelek.

Vse zoper Slované.

Te dni je izšel v „Berliner Tagblattu“ iz Budimpešte datiran dopis, ki je obudil veliko senzacijo v vseh političnih krogih evropskih, in s katerim se je bavilo malone vse evropsko časopisje. V tem dopisu, ki nosi vse znake običajnih dopisov sekcijskega šefa v ministrstvu zunanjih del, barona Doezyja, in v katerem se tudi omenjajo stvari, ki jih ne vedo drugi, nego samo prav natančni poznavatelji zunanjepolitičnih skrivnosti naše države, se nekako naznanja, da pride mej našo državo in pa mej Vatikanom do konflikta. Naznanja se nekaka nova kulturna vojna in to iz nagibov, ki morajo vsacega poznavatelja slovanskih razmer presenetiti.

Dopisnik rečenega velikega berlinskega lista zastopa mnenje, da hoče kardinal Rampolla, dejanski voditelj vse politike katoliške cerkve odtrgati našo državo od trozveze, vsled katere se Italiji ni bati za Rim. V to svrhu podpira katoliška cerkev Čehé in Jugoslovane v njih boju zoper sedanjo državnopravno uredbo države in zoper sedanjo ustavo. Dopisnik dolži katoliško cerkev, da je ona največ kriva vseh dosedanjih notranjepolitičnih homatij v naši državi, in v dokaz te trditve pripoveduje, da je Strossmayer persona gratissima v Rimu, dasi je po dopisnikovem mnenju prav za prav veleizdajalec, da se pri imenovanjih novih škofov od strani Vatikana delajo vedno največje težave, in da je zdaj tudi nadškof Stadler zadobil v Rimu silno veljavo. Sploh pravi dopisnik, da pospešuje Vatikan Čehé in Jugoslovane na škodo celi državi in namiguje, da se morajo iz tega izvajati politične posledice.

Ta članek se različno tolmači. Nekaterniki menijo, da ima namen, pokopati stališče avstrijskemu poslaniku pri Vatikanu grofu Reverteri, katerega je dopisnik ostro prijemal, očitajoč mu, da nima v Vatikanu nič vpliva, in

da ne more ničesar doseči, kar želi avstrijsko-ogrška vlada. Drugi sodijo, da so le liberalci, nemški in madjarski s tem dopisom hoteli ustrašiti odločilne kroge ter jih pridobiti za brezobzirno politično persekucijo Slovanov, tretji menijo, da se hoče s tem dopisom inavgurirati nov kulturni boj, četrti pa, da se hoče z njim pritisniti na Vatikanu, da bi postal mehkejši.

Kdo ima prav se pač ne da lahko reči. V tem oziru je odprto kombinacije široko polje.

Premisa, na katerih sloni ves članek, je vsekako napačna. Trditev, da podpira Vatikan kako posebno Čehé in Jugoslovane v njih bojih zoper vladni sistem, zoper ustavo in trozvezo, je izvita iz trte. Res, da imata škof Strossmayer in nadškof Stadler veliko zaslonbo v Rimu, ali iz tega in iz okolnosti, da je Rim vprašanje o slovanski liturgiji rešil še dosti ugodno za Hrvate, se pač še ne more izvajati, da posebno podpira Slované. Kakšno je to podpiranje Slovanov, o katerem se piše v „Berliner Tagblattu“ to čutimo najbolje mi Slovenci na Primorskem, na Koroškem in drugod. Kdor pozna našo zgodovino v zadnjih 25 letih bo rad priznal, da naših političnih prizadevanj rimska kurija nikdar in nikjer ni podpirala, in to isto velja tudi o Čehih. Sicer pa ga v celi državi ni slovanskega naroda, na kateri bi imela rimska kurija toliko vpliva, kakor na Poljake, in vendar ne omenja teh „Berliner Tagblatt“ z nobeno besedo.

Ne! Rimska kurija, tudi če želi, da bi se Avstrija ločila od Nemčije in Italije, vendar ne stori ničesar, kar bi se moglo tolmačiti tako, da pospešuje boj južnih Slovanov in Čehov proti ustavi. Očita se jej to iz družih namenov. Na ta način se hoče pridobiti Nemčijo in Italijo, da porabita svoj vpliv na Dunaju, ter pripomoreta, da bi se začela v naši državi zopet persekucija Slovanov. Iz notranjepolitičnih razlogov ni to lahko mogoče, zato morajo pomagati zunanjepolitični momenti. Prav glede vseh zunanjepolitičnih zadev so najodločilnejši krogi najbolj občutljivi, in se ne da tajiti, da utegne v „Ber-

liner Tagblattu" naslikano strašilo nanje jako močno vplivati in obuditi v njih mnenje, da v tem dopisu obrazloženih prizadevanj rimske kurije ni možno drugače paralizirati, kakor da se zatirajo Slovani.

Po naši sodbi je to pravi namen dopisa, in bržčas se ne zgodi nikomur krivica, ako se reče, da se je iz ministrstva zunanjih zadev priskočilo na pomoč tistim nemškimi in madjarskim krogom, ki hočejo zatreti Čehi in Jugoslovane. Neče se doseči, da bi se oficialna politika proti Vatikanu predrugačila, pač pa se hoče pod pretvezo zunanjepolitičnih nagibov provzročiti oficialen boj zoper Slované.

Politični pregled.

Notranja politika. — Živimo v dobi volilnih shodov. Na vseh koncih in krajih tostranske državne polovice, jih je vsako nedeljo na stotine. Najstrastnejši napadi stranke na stranko so na dnevnem redu. Shodom sledi vse polno rekriminacij po listih. Posebno pozornost sta pa vzbudila shoda, na katerih sta govorila vitez Jaworski in pa baron Dipauli. Oba ta dva parlamentarca in sicer prvi bolj odkrito, a drugi bolj prikrito, sta očitala Čehom, da so oni s svojo obstrukcijo zakrivili sedanjo parlamentarno mizerijo. Čehi se ve, da tudi niso molčali, in vnel se je o tej stvari splošen peresni boj v različnih glasilih češkega kluba, v poljskih listih in pa v nemško-konservativnih. V ta prepir je zadnje dni posegel tudi dr. Pacak. Posvetil je namreč zadnjima govoroma vitez Jaworskega in baron Dipaulija dolgi članek, v katerem konstatuje, da so Poljaki in nemški konservativci pustili Čehi na cedilu vedno baš v najkritičnejših trenutkih. Mej drugim omenja, da so Čehi na nekem posvetovanju pri Začku zahtevali, da naj Jaworski za njih zahteve angažira celo desnico, potem da opuste obstrukcijo, Jaworski je to odklonil. Ko se je v Pešti šlo za to, da se razveljavi Kindingerjev ukaz in je bil v tej zadevi Pacak pri dr. Körberju, mu je rekel slednji: „Kaj hočete, meni je dr. Bulat povedal, da Poljaki in nemški konservativci niso za odpravo Kindingerjevega ukaza“. Ako je to res, potem so morale vladati pri stari državnozborni desnici res čudne razmere.

O volilnem gibanju. — Po celi državi se gibljejo najrazličnejše stranke prav z neko mrzlično agilnostjo. Na Češkem bo pa menda boj najostrejši. Tri stranke nastopijo v 3., 4. in 5. volilni kuriji v vseh okrajih samostojno, namreč Mladočehi, radikaleci in socialni demokratje. V nekaterih volilnih okrajih in nekaterih kurijah nastopijo radikalni naprednjaki. Mladočehov pride v državni zbor precej manj, kot jih je bilo dosedaj; radikaleci prodro s par kandidati — največje veselje po volilni borbi bo najbržeje na strani socialistov. Realisti dobe dva ali tri mandate. V Galiciji bo tudi celo huda vojska, kakor je bila že l. 1897. Proti demokratičnim strankam s terorizmom in nasilstvom nastopi poljska šlahta z Jaworskim na čelu. Če zmaga ta, potem bo za slovansko politiko v Avstriji slabo, kajti Jaworski in Co. so bili vedno na strani vlade, za časa obstrukcije Mladočehov pa proti tem!

Shod nemških radikalcev v Trutnovu. — V nedeljo dne 30. septembra so priredili nemško-napredni življi kar dva shoda v Trutnovu na Češkem in sicer enega bolj in drugega manj radikalnega. Na obeh shodih pa so se stavile in sprejemale resolucije tako pretirano nemške vsebine, da jih pameten državnik ne more smatrati za kaj družega, nego za politično šalo. Te resolucije na pr. zahtevajo v Avstriji nemšk državni jezik, združenje Avstrije z Nemčijo, trgovinsko in carinsko zvezo z Nemčijo in več takega. Ker je trutnovski župan Rauch prosil pred shodom na kabinetno pisarno brzo-

javno pomoči, da se shod prepove, ker ni jamčil za javni mir in red, se je zahtevalo v eni resoluciji tudi to, da se ta župan odpove svojemu dostojanstvu. Javni mir in red se sicer ni kalil, a poroča se, da so se strankarji med seboj obklali z raznimi nečednimi priimki, kar že samo znači, da najhujši nemški razsajači na Češkem niso več jedini med seboj glede krivic, ki naj jih delajo Avstriji in njenim Slovanom.

Nova nemška stranka. — „Pest r Lloyd“ je te dni pokazal, da snuje Wolf novo stranko. Wolf je že od nekdanj tekmeč Schönererjev. Doslej se ga je držal, a zdaj se kaže, da se je naveličal neplodne regacije, in da bi rad premenil obstoječe razmere. Po „Pester Lloyd“ namerava Wolf ustanoviti novo nemško svobodomiselnostno stranko. Razen tistih poslancev, ki bodo na njegov program pri prihodnjih volitvah izvoljeni, hoče pridobiti tudi radikalno krizo nemških nacionalcev in nemških liberalcev tako, da bi nova stranka štela 60 do 70 mandatov. Začetek je že storjen. V Šleziji in na Moravskem so zaupniki nemških nacionalcev se izrekli za to, da naj se ne volijo nacionalci, ampak radikaleci. Tam je stranka nacionalcev prenehala eksistirati. Drugod pa imajo Wolfovi somišljeniki mej nacionalci vajeti v rokah in so že molče akceptirali program Wolfove stranke. Iz tega se da sklepati, da se Wolfov načrt bržčas uresniči.

Italija in trozveza. — Rimska „Tribuna“ obelodanjuje intervju s Crispijem. Crispi je rekel, da se je treba Italiji pripravljati na dan 17. maja l. 1903, ko poteče rok trozvezi. Javno mnenje na Nemškem ni zdaj tako naklonjeno obnovi iste, kakor je bilo poprej. Notranji položaj Avstrije, na katerem je bilo Italiji mnogo ležeče, da se obdrži, je jako težak. Ob enem potečejo, rekel je, naše trgovske pogodbe, naša usoda bode odvisna od naše spretnosti in od spretnosti naših zastopnikov.

Vojna na Kitajskem. — Vlada Zjedinjenih držav je predlagala vlastim, naj bi se kitajskega cesarja pregovorilo, da se vrne v Pekin, ter da sestavi ministrstvo, ki bi bilo naklonjeno napredku in potrebnim reformam. Nadalje naj ti cesar izdal razglas, da je izgubila cesarica-vdova vsa dostojanstva. Cesaričinih spletkarij naj bi cesarja branile oborožene čete evropskih velevladstij. Vlada Združenih držav zahteva odločno, da princa Tuana usmrte. Kakor so brzojavili iz Šanghaja „Timesu“, naznanja kitajska vlada preselitev dvora iz Taiuenfu-a v Siangfu. Mejnarodne čete so dne 2. t m zasedle Šenhajkvan in Kenvantav. Dne 1. t m. pa so nemški bataljoni prodirali iz Pekina proti boksarskemu središču Paotingfu ter zadeli močan oddelek boksarjev. Nastal je hud boj, v katerem so imeli boksarji baie 300 ranjencev in ubitih. Ruska poročila javljajo, da je iz okolice Tientsina odšlo okoli 8000 boksarjev proti mestu Šensi, kjer biva cesarica-vdova. Dne 20. septembra so mednarodne čete zavzele Peitang. Ruski podadmiral Aleksejev je pozval vse mednarodne čete, naj se udeležijo naskoka pod ruskim nadpoveljništvom, toda odzvali so se le Nemci, Francozi in Avstrijci. Mesto so vzeli brez odpora. Izgube so bile neznatne, a so Rusi največ trpeli in to vsled eksplozij rovov. Na to so čete prodirale dalje in vzele mesto Lutai. Tudi tu so poskušali Kitajci škodovati sovražniku s podzemeljskimi rovi, a razstrelbe so se zgodile prehitro. Waldersee je sedaj v Tientsinu, kjer ostane, dokler se ne dovrši železniška proga do Pekina. V Tientsinu pričakujejo dohod 8000 nemških vojakov. Iz Pekina so se začele vračati tudi že japonske čete; polovica vojakov se povrne v domovino. V vlakih, ki so iste prevažali iz Pekina, so se našle ogromne svote denarja. Japonci pravijo, da denarja niso pozabili oni, ampak da so imeli s seboj samo strelivo. V Pekinu so pozaprli mnogo Kitajcev, ki so prodajali boksarjem orožje. — Rusi so dosedaj vzeli Kitajcem 144 topov različnih sistemov in kalibrov, 1200 pudov smodnika in 26 zastav. Vse to so vzeli rednim kitajskim četam, boksarjem pa še